

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Örigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Apanta Ta Ellēnisti Heuriskomena

Cui idem præfixit Origeniana, Tripartitum opus, quo Origenis narratur vita,
doctrina excutitur, scripta recensentur

Origenes

Rothomagi, 1668

Sectio secunda. Singula Origenis [...], quorum a nos pervenit notitia,
enumerantur

urn:nbn:de:hbz:466:1-25059

A scribi soleant, eique saepe adjungi & ad oram adtexi, propterea *σημειώσεις* recte dicta sunt: neque immerito Philocalæ textores hoc vocabulum Commentariis, Hieronymus Scholiis tribuere.

V. Communi quoque *ἑξήνηκον* titulo Tetrapla, Hexapla, & Octapla Origenis complectimur, quæ proprio vocabulo *ἰσχυρὸν βιβλίον* appellare possis. Cum enim ex variis Scripturæ conflata sint interpretationibus, in eum venire debuerunt censum, quo quacunque ad interpretandam Scripturam elaboravit Adamantius, continentur. Huc adiicit Epistolas Sixtus Senensis, quod propositas sibi circa Scripturæ illustrationem quæstiones rescribendo Origenes dissoluit. At cum alia quoque per Epistolas argumenta tractasse ipsum constet, velut cum ad Philippum Imperatorem, vel ad conjugem ipsius Severam, vel ad Fabianum Papam fidei suæ proferendæ causâ scriberet, merito inter Syntagmata Epistolas ipsius conjiciendas censemus.

VI. Qui interpretandis Scripturis triplex *ἑξήνηκον* genus adhibuit Origenes, is triplicem ex illis sensum eruere, ac investigare consuevit; historicum, quem & literæ sensum appellant, mysticum, & moralem. Sic ille Homil. 17. in Genes. ubi agit de benedictionibus Patriarcharum: *In ipso autem corpore & serie verborum, neque benedictiones tantum, neque futurorum sels prænantatio, quantum motes vel propositum eorum, vel etiam quædam ab eis gesta notabiliter arguuntur. Quæ res nobis triplicitatim (ut in aliis fecimus) explanationis materiam subijcit, ita ut benedictiones historia locum seruent, prophetia verò mysticum atque dogmaticum, quorum correptio atque obijurgatio moralem dirigat stilum.* Quod idem in fine ejusdem Homiliæ repetit. Ab historico autem sensu ad mysticum, à mystico ad moralem sese progreditur; quamvis hunc ordinem pervertat nonnumquam, literam aliquando negligat, à morali expositione ad mysticam quandoque transeat. Quæ quoniam supra luculenter tractavimus, hæc obiter tetigisse sufficiat.

VII. Finem huic imponemus Sectioni, adducentes illud Ambrosij è libr. 5. Epist. 43. *Et si se iam quod nihil difficilius sit, quam de Apostoli lectione differere, cum ipse Origenes longe minor sit in Novo, quam in Veteri Testamento.* Cujus rei causas querenti mihi id succurrit, atate Origenis pluribus Commentariis, interpretationibus, dissertationibus, Traditionibus illustratum fuisse Testamentum Vetus, quam Novum, cujus reconditiores sententiæ perpaucorum industria fuerant ad hoc tempus investigatæ; proindeque Instrumentum Vetus tractantem Adamantium majori fuisse in luce versatum, quam cum Novo explicando operam suam navaret. Huc accedit antiquæ Legis abrogatas ceremonias & iudicia enarrantem, minore periculo in allegorias excurrisse, & destruxisse literam, quam cum Christi decreta, & sanctiones Apostolorum, dogmatum suorum novitate depravaret.

SECTIO SECUNDA.

SINGVLA ORIGENIS ΕΞΗΗΗΤΙΚΑ, QVORVM AD NOS
PERVENIT NOTITIA, ENVMERANTVR.

E I. Enumerantur Origenis Exegetica in Pentateuchum; II. in Josue, Judices, Libros Regum, Paralipomenon, Esdra, & Iob; III. in Psalterium; IV. in Proverbia, Ecclesiasten, & Canticum; V. in majores Prophetas quatuor; VI. & in minores Duodecim; VII. item in Mattheum, Lucam, Iohannem, & Acta Apostolorum; VIII. Epistolas Pauli, & Apocalypsim.

F I. POSTQVAM varia Origenianorum Exegeticæ genera percensuimus; singulas nunc exegeticas lucubrationes enumerare decet, quarum ad nostram atatem notitia pervenit. Nam ex ingenti hac, quam diximus, scriptiorum congerie, non modo pars intercidit maxima, sed multarum etiam tituli ac nomina obsoleverunt. Quatumcunque ergo memoria aliqua in Veterum scriptis servata est, eas recensebimus sigillatim, & juxta librorum Scripturæ sacræ ordinem digeremus.

Scribit Epiphanius, ex eoque Cedrenus, & Suidas, singulos Scripturæ sacræ libros Origenis studio fuisse interpretatos. Auspicandum à Genesi, quam tredecim Commentariorum libris, & mysticarum Homiliarum libris duobus explicasse ipsum testatur Hieronymus apud Rufinum Inveit. libr. 2. Idem Quæst. 1. ad Damas. narrat Adamantium duodecimum & decimum tertium librum Commentariorum suorum in Genesim huic loco exponendo consecrasse: *Omnis qui occiderit Cain, septuplum punietur.* Hinc emendandus Eusebius cuius libro 6. Hist. cap. 24. hæc leguntur: *ὅτι ἡ τὸ ἑξήνηκον ἔργον ἐστὶν ἰσοπέδον. Πάσης γὰρ αἰῶνος* Gen. 4. 14.

πα, τα. ἢ μόνον τὰς ἑξῆς τῶν ἐπιπέδων ἀλλ' ἡ ἀληθὴς ἀπορία ὑπάρχει τῶν δώδεκα. In nono autem Commen-
 tatarum in Genesim (sunt autem omnino duodecim) non solum eos qui nonum praecedunt, ascendit Ale-
 xandria fuisse compositos. Eusebium secutus est Suidas. Sape autem in numerorum notis la-
 buntur librarij; inde fortasse error, adscripto 16 pro 17. vel certe in eo Codice quo uteba-
 tur Eusebius, in unum coaluerunt posteriores libri duo, ut pote qui circa idem argumen-
 tum versarentur.

Septemdecim Homilias in Genesim hodieque superstites Rufinus Latino sermone do-
 navit: diversas illas esse à mysticis Homiliis infra ostendemus. Idem certe Hieronymus in
 Epistola 126. ad Evagrium, scribit Origenem in prima Homiliarum in Genesim de Mel-
 chisedec disseruisse: cujus cum nulla habeatur mentio in prima Homiliarum quae super-
 sunt, concluditur vel respexisse Hieronymum ad priorem Mysticarum Homiliarum, vel
 plures alias Homiliarum in Genesim collectiones extitisse.

Rufin. In-
 ved. libr. 1.

Fragmenta aliquot è Tomis Origenis in Exodum vigesimo sexto Philocaliae capite con-
 tinentur. In eundem praeterea librum, & in Leviticum Excerpta seu Scholia scripsisse
 eum tradit Hieronymus apud Rufinum. Duodecim vero Homilias in priorem hunc Scri-
 pturae librum, sexdecim in postremum Rufinus Latine refudit. Aliud ex Homilia secunda
 in Leviticum fragmentum habetur Philocaliae primo capite, cujus ne apicem quidem in
 Homilia Latinae editionis secunda, aliisve reperias. Ex quo facile intellectu est plures quo-
 que in Leviticum Homiliarum collectiones fuisse. Id ex eo etiam probatur, quod cum
 Homilia 4. dicat Origenes se iam supra de lineis vestibus saepe egisse, & Homilia 6. spar-
 sam se & saepe de consecratione Sacerdotis & unctione disseruisse, nihil tamen ejusmodi in
 superioribus penitus extet. At ex Homiliis autem extemporalibus depromptum sit fra-
 gmentum istud primi Philocaliae capitis ex Homilia 2. in Leviticum, an ex elaboratis per
 otium, (utriusque enim generis Homilias profudisse Origenem demonstrabimus infra)
 incertum est.

Rufin. Pro-
 102. Homil.
 Origen. in
 Num.

Praeter Homilias octo & viginti in Numeros, Scholia quoque edidisse eum tradit Ru-
 finus: sed in unum ita cum Homiliis permista sunt ab hoc Rufino, cum Latine utraque
 exponeret, ut pro eodem haberi possent: Quaeunque, inquit, in Numerorum libro, sive Homi-
 liae sive sive etiam ex his quae Excerpta appellantur, scripta reperimus, haec perurgente te Romana, ut
 potuimus, voce ex diversis in unum ordinem collecta digessimus. Hieronymus in interpretatione
 duodecimae Origenis in Jeremiam Homiliae notat de sacerdotibus benedictionibus Ada-
 mantium disseruisse. Nihil autem hujusmodi in Rufiniana collectione comparet. Igitur
 vel Homilias istas pro consuetudine sua decurtavit & interpolavit Rufinus; vel aliqua iam
 ipsius aetate exceiderant.

Hier. Epist.
 65. cap. 1.

Sepe aliquando in Deuteronomium disseruisse Origenes declarat Hom. 8. in Luc. Eum-
 dem vero librum explanaturum se affirmat Tom. 32. in Iohann. Octo in eum Homilias
 Origenis commemorat Cassiodorus libr. De institut. divin. Scripturar. cap. 1. Reliqui etiam
 vobis in Deuteronomium sermones octo (Origenis) in quibus est minuta nimis & subtilis expositio.
 Rufinus in Prologo ad Vrsacium: Iam enim ex omnibus, quae in Lege scripta reperi, sola ut puto in
 Deuteronomio desunt Oratiunculae, quas si Dominus iuverit, & sanitatem dederit oculis, cupimus reli-
 cum Ambrosium dixit Origenis Hexaëmeron compilasse.

II. Viginti sex Homilias in Iosue ex tempore ab Adamantio sene recitatas, & industria
 Exceptorum servatas Rufinus Latine reddidit. Fragmentum ex Homilia 20. duodeci-
 mum Philocaliae caput representat. Homilias novem in Iudices Latinis itidem verbis re-
 tulit Rufinus. Origenes in Prologo Commentariorum in Canticum Canticorum, agens
 de Cantico Deborah ita scribit: Verum & de his plenius in illis oratiunculis quas de libello Iudicum
 edidimus, disseuta reperies. Atqui ex oratiunculis in Iudices quae supersunt, sexta Canticum
 Deborah explanat. Verisimile ergo est has ipsas Homilias designari ab Origene, proinde-
 que ab eo ipso fuisse editas, non ex tempore conceptas & recitatas. In libros Regum duas
 omnino Homiliae supersunt: prior in 1. Reg. cap. 1, & 2. altera in 1. Reg. 28. in qua de
 Engastrimytho disputatur. Priorem Latina habet Origenis editio; alteram è Vaticanis
 membranis Allatius eruit. Homilia insuper tertia in Iosue ait Origenes se aliquando de
 duabus meretricibus, quarum litem Salomon disceptavit, in Ecclesia ad populum disse-
 ruisse. Cassiodorus praeterea in libro De institutione divinarum Scripturarum, cap. 2. af-
 firmat se quatuor Origenis Homilias in primum librum Regum invenisse; unam in li-
 brum secundum: & unam, eamque prolixam in librum secundum Paralipomenon. Idem
 cap. 6. narrat visas sibi in duos Esdrae Libros singulas Origenis Homilias, quae à Bellatore
 Presbytero Romana oratione explicatae sunt. Iobum multis Homiliis Origenes exposuit.
 Sic Eustathius Antiochenus in Diagnostico de Engastrimytho: ἡ δὲ ἐν τῷ πολλῷ τῷ ἑσσο-
 μιλῆσας ἰοὺβ... μετῴρωθ' εἰς τὰ ἦν θυγατέρας ὀρέμεσας δούμα ταυτα τὴν ἑξῆς ἡραυδῆς: Cum de misero
 Iob

μηλοσας ἰοὺβ... μετῴρωθ' εἰς τὰ ἦν θυγατέρας ὀρέμεσας δούμα ταυτα τὴν ἑξῆς ἡραυδῆς: Cum de misero Iob

A *Iob Homilias habuisset, in Filiarum nomina sublimi oratione excurrens, aniliter eo in argumento versatus est. Has Homilias ad sensum fuisse ab Hilario conversas tradit Hieronymus in Catalogo Scriptor. Eccles. & Epist. 75. adv. Vigilantium, ubi & id apponit: Cur Tractatus eius (Origenis) in Iob descriptos habes, in quibus contra Diabolum, & de Sircis, casuque disputans, quaedam locutus est qua Ecclesia non recipit?*

III. Psalterium Origenes triplici expositionum genere illustravit, Commentariis, Homiliis, & Scholiis. Primum illum inter Græcos integrum Psalmorum corpus multis voluminibus explicasse proditum est ab Hieronymo Epist. 89. ad August. quod de Commentariis intelligo. Ex his multa vel imitatum, vel interpretatum fuisse Hilarium idem auctor est; qui & septem de Tomis illis se Latinis verbis expressisse refert, à Psalmo nimirum decimo ad decimum sextum. Idem etiam libr. 1. Apolog. adv. Rufin. cap. 3. *Octogesimo quoque*

B *nonum Psalmum, inquit, qui scribitur, Oratio Moysi, hominis Dei, & reliquos undecim, qui non habent titulos, secundum Huilli expositionem, ejusdem Moysi putat (Origenes) nec deditur Ebraeam Scripturam interpretari, per singula loca quid Ebraicis videatur inserere. Ea porro Commentaria instigante Ambrosio suscepta, eidemque inscripta fuisse ex fragmento intelligimus, quod habet Epiphanius Hæc. 64. cap. 7. Tractatus Origenis in Psalterium centum & quinquaginta vidisse se asseverat Trithemius in libr. De script. Eccl. Novem Homilias in Psalmos 36, 37, 38, Romano sermone Rufini opera donatas Latina Origenis habet editio. De Psalmorum illorum expositione ita Rufinus in Prologo: Idcirco tibi eam, Aproniane fili carissime, in novem orationibus, quas Græci Homilias vocant, velut in uno corpore digestam in Latium transuli.*

C *Eam in novem Homilias digestam se trantulisse dicit, non in novem Homilias digessisse; contra quam Erasmo, & Sixto Senensi visum est. Ex Homilia præterea in Psalm. 82. fragmentum historiae suae inseruit Eusebius: & Homiliam in Psalmum centesimum laudat ipse Origenes Homil. 15. in Iof. Denique brevibus Scholiis Psalterium fuisse ab Origene annotatum affirmat Hieronymus sive quisquis est Auctor Comm. in Psalm. in Proem. Proxi- me, inquit, cum Origenis Psalterium, quod enchiridion ille vocabat, strictis & necessariis interpretationibus annotatum in commune legeremus, simul uterque deprehendimus nonnulla eum vel perstrinxisse leviter, vel intacta penitus reliquisse: de quibus in alio opere latissime disputavit, quod scilicet non putaret rem magnam brevi sermone concludere. Et deinde: Non quod putem a me posse dici qua ille præterit; sed quod ea qua in Tomis vel Homiliis ipse disseruit, vel ego digna arbitror lectione, in D hunc angustum Commentariolum referam. Quibus Tomi Origenis, Homiliae, & Scholia in Psalterium singularim notantur.*

IV. Ex ejus Commentariis in Proverbia Salomonis particulas duas depromsit Pamphilus in Apologia. Catena quoque manuscripta Bibliotheca Mazariniana in Lucam, ad cap. 8. v. 4. insigne fragmentum indidem exprimit. Ipsi Explicationum in Ecclesiasten scribit Sixtus meminisse Methodium in libro De resurrectione. Quod equidem in fragmentis, quae apud Epiphanium, & Phorium extant, nusquam reperio. In Canticum Canticorum multum laboris & studij contulisse ipsum testatur Gregorius Nyssenus. Commentarios quidem & Homilias in hunc librum dedit. Commentarij duplices fuerunt: Parvum Tomum juvenis scripsit, de quo laciniam capiti septimo Philocalia intexam deprehendas.

E *annis vero provecitior decem composuit Tomos, quos memorabili elogio Hieronymus exornavit, in Prologo ad Damasum, suae interpretationi duarum Origenis Homiliarum in Canticum præfixo: Origenes, inquit, cum in ceteris libris omnes vicerit, in Canticum Canticorum ipse se dicit: nam decem voluminibus explicatis, quae ad viginti usque versuum millia pene perveniunt primum Septuaginta Interpreteres, deinde Aquilam, & Symmachum, & Theodotionem, & ad extremum Quintam Editionem, quam in Aethio littore invenisse se scribit, ita magnifice, aperteque disseruit, ut inde mihi videatur in eo completum esse quod dicitur: Introduxit me Rex in cubiculum suum. Horum Commentariorum pars non contemnenda in Editione Latina hodieque superest, sed male in Homiliis distributa, ut ostendemus inferius, cum de superstitibus Origenis Operibus erit agendi locus. Homilias autem in Canticum duas Hieronymus Latine explicavit, quas,*

F *ut ipse ait, in morem quotidiani eloquij parvulis adhuc lactentibus (Origenes) composuit.*

V. *Isaiam Adamantius Commentariis, Homiliis, & Scholiis interpretatus est; & Commentariorum quidem triginta libris, Homiliis viginti quinque. Hieronymus libr. 1. Apolog. adv. Rufin. cap. 3. Certe etiam Origenes Patriarchen Huillum, qui temporibus eius fuit, nominat; & tricesimum tomum in Esaiam, in cujus sine edisserit: Vae tibi civitas Ariel, quam expugnavit David, illius expositione concludit; ut cum aliter prius sensisse se dicat, doctum ab illo, id quod est verius, consistetur. Et in Proemio ad primum Commentariorum suorum in Isaiam librum: Scripsit in hunc Prophetam juxta Editiones quatuor, usque ad visionem quadrupedum in deserto Origenes triginta volumina, de quibus vicesimus sextus liber non invenitur. Feruntur & alij sub nomine ejus de visione respandor duo ad Græcam libri, qui pseudo-graphi putantur; & viginti quinque Homiliae: & quatuordecim quas nos Excerpta possumus appellare. Plura autem scripsisse illam persuadere possunt*

Euseb. l. 6. Hist. c. 32. hæc Eusebij verba, unde sua Hieronymus mutuatus est: *ωρεθησαν δ' αὐτοῦ τὰ βιβλία τὰ εἰς τὴν Ἰσαΐαν οὐκ ἐλάττω, ὡς εἰς μὲν τὸ εἶδος ἁπλοῦς καὶ ἁπλῶς ἐξήρατο, καὶ τῆς ἰσημερῆς ἕκαστος εἰς ἡμῶν ἀριθμῶν τὸ μῶσι. Hac tempestate Origenes commentarios suos in Isaiam composuit, e quibus in tertiam quidem partem Isaiæ, usque ad visionem quadrupedum in deserto, triginta ad nos Tomi pervenerant. Et continuo de Commentariis ejusdem in Ezechielem agens, viginti quinque sua ætate extitisse ait, neque plures Origenem in hunc Prophetam scripserisse; quasi subinveniens aliquos e Commentariis in Isaiam intercidisse. In antiquo Codice Marchali, unde Isaiæ contextum depromsit Curterius, & cum Procopij Commentariis edidit, Tomorum illorum Origenis numeri ad limbum adscripti sunt, & in tricesimo desinunt, qui notatus est ad oram capitis 29. v. 1. atque hinc proinde pertinuit ad cap. 30. v. 6. unde initium ducit visio quadrupedum.*

Jeremiæ Prophetiam per Homilias Adamantius explicavit. Quatuordecim ex Homiliis confuso ordine Hieronymus in Latinum sermonem transtulit. Novemdecim habuit Scorialensis Codex, quo usus est Corderius, sub nomine Cyrilli; quarum duodecim inter Hieronymianas iam ante habebantur. Fragmentum ex Homilia trigesima nona decimum offert Philocaliæ caput. Cassiodorus in libro De instit. divinæ. Scriptur. cap. 3. asserit Origenem 45 Homiliis Jeremiam exposuisse, ex usque quatuordecim sibi fuisse inventas, eas nimirum quas Hieronymus Latinitate donaverat. Denique Rabanus Maurus quinque illas supra quadraginta Origenis Homilias in Jeremiam vidisse se asseverat. At in Threnos Jeremiæ novem Origenes dicitaverat Tomos, ex quibus quinque duntaxat ad suam ætatem perferasse Eusebius memoriæ prodidit.

Euseb. libr. 6. Hist. cap. 32.

Ezechielem viginti quinque Tomis ab Origene fuisse illustratum docet idem Eusebius. Docet & vetus Marchali liber omnes Prophetas complexus: nam ad Ezechielis oram Origenianorum Tomorum numeri suis sunt notati locis, nec plures sunt quam quinque & viginti. Ex Homiliis vero in Prophetæ hujus enodationem pronuntiatas, quatuordecim ab Hieronymo Romanis conversæ verbis in Latinam editionem conjectæ sunt. Ex hoc Origenis loco Tract. 29. in Matth. *Quæ autem sequuntur in textu Daniels, sicut potuimus, exposuimus*, in Daniele aliquid ab ipso compositum fuisse discimus: & e Proemio quoque Hieronymi ad undecimum Commentariorum in Isaiam, in quo ait sese Origenem cum aliis fuisse affectatum in Expositione septuaginta Hebdomadarum; nisi quis hæc in aliis fortasse libris obiter ab Origene tractata fuisse dicat. Multo igitur minus hæc addocent Homiliae an Commentaria in Daniele dederit. Caterum cum novemdecim Origenis Homilias in Jeremiam, falso Cyrillo adscriptas e Scorialensi codice depromserit Balthazar Corderius, & in editionis suæ Præfatione notaverit ejusdem Auctoris Commentarios in Ezechielem & Daniele contineri in hoc ipso Codice, caueat Lector ne eos quoque Cyrillo perperam tribui, itidem ut Homilias in Jeremiam, & ad Origenem pertinere temere existimet: tam enim Cyrilli quam Origenis esse possunt: re ipsa quippe in omnes Prophetas scriptas fertur Cyrillus, & ejus etiam in Daniele Homilias in Vaticana Bibliotheca servari tradit Sixtus Senensis. Rei veritatem vel sciunt, vel scire possunt Scorialenses illi Hieronymiani, qui his thesauris incubant.

Sext. lib 4. Bibl. in Cyrio.

VI. In Duodecim Prophetas viginti quinque *Ἐξηκόντων* Origenis volumina manu Pamphili exarata reperisse se narrat Hieronymus; plures tamen scripserisse Adamantium significat Eusebius: *ὧς τὴν εἰς τὴν δωδεκάτην ἀριθμῶν ἀριθμῶν αὐτῶν ἀπ' ὧν μὲν ἑξήκοντα ἕκαστος*. Et Tomos in Duodecim Prophetas conscribit, ex quibus quinque & viginti duntaxat reperimus. In Oseam nonnulla scripserisse fertur, atque item in Zachariam, necnon & in Malachiam: atque hos Commentarios e viginti quinque *Ἐξηκόντων* illarum numero fuisse arbitror. In

Hieron. lib. De script. Eccl. c. 86. Euseb. libr. 6. cap. 36. Hist.

Hier. Prolog. Comm. in Oseam.

Oseam quid commentatus sit his verbis tradit Hieronymus: *Origenes parvum de hoc Propheta scripsit libellum; cui hunc titulum imposuit: ὁ δὲ τῶν πέντε ἀνομιῶν ἐν τῷ ὄντι ἰσχυρῶς hoc est: Quare appellatur in Osee Ephraim: volens ostendere quæcunque contra eum dicuntur, ad Hæreticorum referenda personam. Et aliud volumen ἀνομιῶν καὶ ἀνόμιων, quod e capite caret & sine. Addit præterea: Quis (Didymus) tres libros me petente dicitur, quinque quoque alios in Zachariam. Nam & in ipsum duo tantum Origenes scripsit volumina, vix tertiam partem a principio libri usque ad visionem quadrupedum edisserens. Idem in Prologo ad primum Commentariorum in Zachariam: scripsit in hunc Prophetam Origenes duo volumina usque ad tertiam partem libri à principio. Hæc Hieronymus de Commentariis Origenis in Zachariam: istud vero de ejus voluminibus in Malachiam: scripsit in hunc librum Origenes tria volumina, sed historiam omnino non tetigit, & more suo totum in allegorie interpretatione versatus est.*

Hier. Prolog. Comm. in Malach.

Hier. Prolog. in Matth.

VII. De Origenis Exegeticis in Matthæum id habet quoque Hieronymus: *Legisse me fautor ante annos plurimos in Matthæum Origenis viginti quinque volumina, & totidem eius Homiliæ, Commatiæque interpretationis genus: hoc est, Commentarios, Homilias, & Scholia. Totidem eius Commentarios numerat Eusebius libr. 6. Hist. cap. 36. Quapropter mendosa*

A esse liquet hæc verba è Prologo Hieronymi, qui præfixus est Latine interpretationi Homiliarum Origenis in Lucam: *Siquidem illud quod olim Roma sancta Blasilla flagitaverat, ut 36 Tomos illius in Mattheum, & quinque alios in Lucam, & 39. in Iohannem nostre lingue traderem.* Legendum enim: 25 Tomos illius in Mattheum. Corruptam lectionem Erasmus, Sixtus Senensis, & Iosias Simlerus ac Conradus Frisius secuti sunt. Mendosa quoque illa in Rufini Inveſtiva 2. in Hieron. in quibus viginti sex Origenis in Mattheum libros ab Hieronymo commemoratos fuisse refert; quem etiam errorem secutus est Vincentius Bellocacensis Specul. Doctrinal. libr. 18. cap. 43. Bonam illorum partem Græce representavimus, meliorem tempus consumſiſit. Misere vero deformata sunt, quæ Latinis Editionibus continentur. Inter Homilias quæ in *diversos* inscribi solent, septem circa Matthei interpretationem B versantur, sed quoniam incerti sunt auctoris & fidei, suo loco excutientur.

Quinque Tomos Origenis in Lucam Hieronymus commemorat. Novem vero & triginta ejusdem Homilias in hunc Evangelistam Latina oratione expressit, quibus pepercit annorum inclementia, Tomis consumſtis. Plures vero ab Origene fuisse conscriptas cur suspicer, faciunt postremæ sex, quæ cum continuatum in superioribus ordinem non teneant, è majori numero videntur detractæ. Facit & ipse Origenes Tomo 13. in Matth. p. 333. ubi quadam à se in Homiliis in Lucam scripta narrat, quorum nulla in superstitibus Homiliis apparent vestigia. Comment. in Ioh. Tomos triginta duos Adamantius edidit. Ita Rufinus Inveſt. 2. in Hieron. *interim Origenis libros, ut supra diximus, in omnem admirationem extollit, & dicit, quod si eos interpretetur Romana lingua, cognoscat quantum boni & ante nesciti, & scire nunc caperit, id est in Mattheum, inquit, viginti sex libros: (lege, viginti quinque) & in Lucam quinque, & in Iohannem triginta duos.* Inde est quod in Codice Commentariorum in Iohannem quo usus est Ambrosius Ferrarius novem interruptæ seriei Tomi in 32 Tomos fuerant distributi. Emendatur ergo locus ille Prologi Hieronymi ad Homilias Origenis in Lucam à se conversas: *Siquidem illud quod olim Roma sancta Blasilla flagitaverat, ut 36 Tomos (lege, 25 Tomos) illius in Mattheum, & quinque alios in Lucam, & 39. in Iohannem nostre lingue traderem.*

Legit, 32. in Iohannem; non ut legisse videtur vir eruditus, *triginta quatuor.* Scribit Eusebius ex universa hac Commentariorum mole duos & viginti duntaxat libros suo ævo extitisse. His vero temporibus vix supersunt novem. Duæ præterea in Iohannem reperiuntur Homiliae inter eas quæ in *diversos* inscribuntur; sed quoniam de ipsarum Auctore non constat, D de ipsis alias questionem habebimus. De Expositionibus in Acta Apostolorum unum illud quod scribam habeo, aliquot Homilias in illa fuisse ab Origene lucubratas: caput siquidem Philocaliæ septimum claudit exiguum fragmentum è quarta Homilia in hunc librum.

VIII. Ad enodandas Pauli Epistolas ingentem operam & laborem Origenes contulit: præcipue vero circa Pauli Epistolam ad Romanos summam adhibuit diligentiam; nam quæ in Latina Editione à Rufino conversa extant, vix mediam Commentariorum exæquant partem, quos in eam Epistolam ediderat. Rufinus in Præfatione ad Heraclium interpretationi suæ præfixa, *Suades, inquit, ut nostra voce quindecim eius (Origenis) volumina, quibus Epistolam Pauli ad Romanos differui, explicemus.* Ita legerunt & ediderunt Merlinus, Erasmus, & Genebrardus: inde Sixtus Senensis scripsisse Origenem dixit in Epistolam ad Romanos Commentariorum libros quindecim. At eos viginti numero fuisse asserit Cassiodorus libr. De institut. divinar. scriptur. ita loquens: *Sancti Pauli prima omnium & admirabilior destinata cognoscitur ad Romanos, quam Origenes viginti libris Græco sermone declaravit: quos tamen supradictus Rufinus in decem libros redigens, adhuc copiose transtulit in Latinum.* Confirmatur illud ex his Rufini verbis in Præfatione mox laudata: *Addis autem ne quid laboribus meis desit, ut omne hoc quindecim voluminum corpus, quod Græcus sermo ad quadraginta fere, aut eo amplius millia versuum produxit, abbreviem, & ad media, si fieri potest, spatia coarctem.* Igitur Rufini interpretatio media circiter pars est Origeniani Operis; atqui hæc interpretatio decem complectitur libros; viginti ergo opus Origenianum complectebatur. Igitur pro quindecim legendum apud Rufinum viginti. Addit deinde Rufinus interpolata fuisse Commentaria Origenis, & in omnibus fere Bibliothecis defuisse aliquanta ex ipso corpore volumina. Epistolam ad Corinthios priorem latissime interpretatum esse ipsum ait Hieronymus Epistol. 52. ad Pammach. Id confirmatur ex ipsius Origenis Homilia 17. in Luc. in qua se differuisse ait in hujus Epistolæ caput 1. vers. 2. Epistolam quoque ad Galatas Commentariis, Homiliis, & Scholiis explicavit. Testis Hieronymus: *Scripsit ille vir (Origenes) in Epistolam Pauli ad Galatas quinque propria volumina, & decimam Stromatum suorum librum conmatico super explanatione ejus sermone complexi; Tractatus quoque varios, & Excerpta, quæ vel sola possint sufficere, composuit.* Hæc verba repetit subinde Epistol. 89. ad Augustinum; tum subjungit paulo post: *Hanc autem explanationem, quam primus Origenes in decimo Stromateon libro, ubi Epistolam Pauli ad Galatas interpretatur, & ceteri deinceps Interpretes sunt secuti, &c.* Docet nos etiam Hieronymus tribus voluminibus Epistolam ad Ephesios eundem illustrasse, ipsumque se fuisse secu-

tum; quod iterat libr. 1. Apolog. adv. Rufin. cap. 4, & 5. Fragmentum è libro tertio in A
Epistolam ad Colossenses adducit Pamphilus in Apologia. In priorem ad Thessalonicen-
ses Epistolam ἐπιτολὰς edidisse Origenem discimus ab Hieronymo, cuius hæc verba sunt
Epistol. 152. ad Minerium & Alexandrum: *Origenes in tertio volumine ἐπιτολῶν Epistole
Pauli ad Thessalonicenses prima, post multa quæ vario prudensque sermone disseruit, hæc intulit: de qui-
bus nulli dubium est Atacium pleraque libasse. Atque hæc ἐπιτολὰς libr. 2. contra Celsum lau-
dantur. Decerptis è libro Origenis in Epistolam ad Titum lacinis locupletavit Apo-
logiam suam Pamphilus, easque ita commendavit: Quæ quidem non in publico dicta sunt ab eo,
idest in communi Ecclesie auditorio, ne forte putentur propter audientes favorabilem aptasse sermonem:
sed ex illis hæc libris protulimus, quos in secreto apud semetipsum nullo arbitrio intercedente dictabat.*
Denique in Epistolam ad Ebræos Commentaria & Homilias emisit. Commentariorum B
fragmentis in Apologia usus est Pamphilus. Quæ si quis ex Homiliis profecta esse velit;
sciat ille, nulla ex Homiliis testimonia Pamphilum hoc Opere protulisse: id ipse asseverat:
*Incipientes igitur iudicis scripturarum suorum ostendere quid de singulis senserit, ex his præcipue libris testi-
monia congregabimus, quos accusatores eius quam maxime criminantur, idest quos per spatium & quie-
tem in secreto conscripsi; has enim asserunt maxime à predicatione Ecclesiastica disrepere. Quamvis
autem Homilias aliquot per otium, ut dixi, lucubraverit, in secreto tamen conscriptæ dici
non possunt, quæ ad id conscribebantur, ut populo universo audiente recitarentur. Ho-
milias autem Origenis in illam ad Ebræos Epistolam allegat Eusebius libr. 6. Hist. cap. 25.*
Vtrum Apocalypheos mysteria scriptione aliqua Adamantius aperuerit, incertum est;
constat illud modo, mente id destinasse ipsum, cum Matthæum interpretaretur, in senecta C
nempe ætate; Tractatu quippe 30. in Matth. futurum pollicetur, ut ad libri huius enoda-
tionem animum aliquando appellat. Quod si spem fecerit eventus, consilium morte pe-
remtum crediderim. Tradit certe Epiphanius, ut supra dictum est, propositum fuisse Ori-
geni Scripturam universam enarrare.

Epiph. Hier.
64. cap. 3.

SECTIO TERTIA.

DE ORIGENIS EXEGETICIS QUÆ SUPERSUNT, DE QUÆ VETVSTIS
IPSORVM INTERPRETATIONIBVS.

I. De Exegeticis in Genesim, II. Exodum, III. Leviticum, IV. & Numeros; V. in
Iosue, Iudices, Reges, VI. Psalmos, & Proverbia; VII. Canticum Canticorum, VIII.
Isaiam, IX. Ieremiam, X. Ezechielem, XI. & Oseam; XII. in Mattheum, XIII. Lu-
cam, XIV. Iohannem, & Acta Apostolorum; XV. & in Epistolas ad Romanos, Colos-
senses, Titum, & Ebræos.

I. **E**X immenso Origenianorum ἐπιτολῶν numero, ne brevis hæc quidem, quam
recensuimus, series ab injuria temporum fuit immunis; maxima siquidem scri-
ptionum illarum pars intercidit, adeo ut perpauca admodum vetustatis subter-
fugerint invidiam, & velut laceræ è naufragio tabulæ ad nos transmissæ sint. Laceras dixi,
nam vel truncatæ, & magna sui parte mutilatæ, & male multatæ sunt, vel peruersis inter-
pretationibus deformatæ. Attamen ut in aurificum officinis pretiosa ipsa scobs est, & stu-
diose colliguntur ramenta; ita nos aureas magni Origenis reliquias, quoad ejus fieri pote-
rit, è tenebris ac pulvere vindicemus. Initium erit à Genesi. Hanc diximus superiore se-
ctione tredecim Commentariorum libris fuisse ab Origene expositam. Ex his fragmenta
duo libris suis De præparatione Evangelica Eusebius inseruit: prius extat libr. 7. & capitis
prioris Geneseos versus duodecimum explicat; Commentariorum autem partem esse ex
stilo arguitur: posterius illustrat capitis ejusdem versus decimumquartum, jacet autem F
in libro sexto Eusebij. Habetur etiam in Philocaliæ capite 22. fragmenti huius pars ali-
qua, unde discimus è tertio Tomo Commentariorum Origenis de promptum illud esse.
Aliud præterea reperitur Philocaliæ cap. 14. ubi ex eodem Tomo petitum id esse signifi-
catur. Ex horumce librorum Præfatione exiguum fragmentum, & aliud quoque è libro
primo recitat Pamphilus in Apologetico. Scripsit Origenes Homiliarum mysticarum
in Genesim libros duos: illarum partem esse septemdecim eas quæ supersunt arbitratus est
Sixtus Senensis. Huic ego neutquam assentiri possum: Homiliæ enim quas habemus, ex
tempore videntur fuisse pronuntiatæ, & ab actuariis in literas relatæ; mysticæ vero medi-
tate per otium elaboratæ, & ab Origene ipso editæ sunt. Editio Metlini Hieronymo tri-
buebat earum interpretationem quæ supersunt; hanc Rufino deberi agnoverunt Erasimus